

шихся без опеки родителей//Международный форум на тему «Духовно-нравственные основы общества в системе социальной поддержке детства и семьи». –Т., 2012.–С.6.

9. Официальной ответ Управления по земельным ресурсам и государственному кадастру города Ташкента Государственного унитарного предприятия «Служба землеустройства и кадастра недвижимости» от 15 августа 2012 года №2324/10, на запрос Комитета по международным делам и межпарламентским связям Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан №10/1-902 от 6 августа 2012 года.

10. Хрульнова Г.В. Проблемы и перспективы реализации процесса деинституционализации детей, оставшихся без опеки родителей//Международный форум на тему «Духовно-нравственные основы общества в системе социальной поддержке детства и семьи». –Т., 2012.–С.6.

Ж.Ў. Мухаммадиев,
Ўзбекистон Миллий университети кафедра
мудир, доцент

АХБОРОТ ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА АҲОЛИНИНГ ҲУҚУҚИЙ МАДАНИЯТИНИ ОШИРИШ МАСАЛАЛАРИ

Аннотация: ушбу мақолада ахборот хавфсизлигини таъминлаш ва ахборотни ҳимоя қилиш тизимини такомиллаштириш, ахборот соҳасидаги таҳдидларга ўз вақтида ва мутаносиб равишда қарши ҳаракатларни ташкил этиш бўйича аҳолининг ҳуқуқий маданиятини ошириш масалалари кўрилган.

Калит сўзлар: хавфсизлик, киберхавфсизлик, киберхуруж, ахборот хавфсизлигини таъминлаш, ахборотни муҳофаза қилиш.

Аннотация: в данной статье рассматривается задача правовой грамотности населения для совершенствования системы обеспечения информационной безопасности и защиты информации, вопросы своевременного и адекватного противодействия угрозам в информационной сфере.

Ключевые слова: безопасность, кибербезопасность, кибер-атаки, обеспечение информационной безопасности, защита информации.

Abstract: this article discusses the legal literacy among the population for improving the system of ensuring information security and protecting information, timely and adequate countering threats in the information sphere.

Key words: security, cyber security, cyber attacks, ensure information security, information security.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Миромонович Мирзиёев ташаббуси билан ишлаб чиқилган 2017- 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта усутувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегияси лойиҳасининг жамоатчилик муҳокамаси дастурига старт берилди [1].

Ҳаракатлар стратегиясининг “Хавфсизлик, диний бағрикенглик ва миллатлараро тотувликни таъминлаш ҳамда чуқур ўйланган, ўзаро манфаатли ва амалий ташқи сиёсат соҳасидаги устувор йўналишлар” бўлимида “ахборот хавфсизлигини таъминлаш ва ахборотни ҳимоя қилиш тизимини такомиллаштириш, ахборот соҳасидаги таҳдидларга ўз вақтида ва мутаносиб равишда қарши ҳаракатларни ташкил этиш” йўналишларида муҳим қонунчилик ва норматив-ҳуқуқий базани такомиллаштиришга эътибор қаратилмоқда. Жумладан, Киберхавфсизлик соҳасидаги норматив-ҳуқуқий базани такомиллаштиришга оид Вазирлар Маҳкамаси қарори лойиҳасини ишлаб чиқиш. Мазкур қарор билан ҳозирги кунда бутун дунёда тобора глобаллашиб бораётган киберхуружларни олдини олиш, ушбу йўналишда етарлича хавфсизликни таъминлаш бўйича норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни ишлаб чиқиш чора-тадбирлари белгиланади.

Жамиятда фуқаролар ҳуқуқий фаол бўлиши шарт. Бу қуйидагиларда намоён бўлади:

Биринчидан, миллий ва халқаро тажриба шундан далолат берадики, демократик ҳуқуқий давлатда фуқароларнинг ҳуқуқий фаоллиги, албатта зарур.

Чунки демократик ҳуқуқий давлатда унинг асосий функцияларидан бири ҳуқуқ ижодкорлиги бўлиб, давлатнинг ушбу функцияси халқ вакиллиги, парламент орқали амалга оширилади. Яъни давлат ўзининг ҳуқуқ ижодкорлиги функциясини халқ вакиллари орқали амалга ошириш билан, унинг амалдаги самарадорлигини таъминлашда ҳам, албатта, фуқароларнинг ҳуқуқий фаоллигига таяниши шубҳасиз. Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президенти И.А.Каримов таъбири билан айтганда, «Ҳуқуқий маданиятнинг юқори даражада бўлиши, ҳуқуқий давлатнинг ўзига хос хусусиятидир. Бозор иқтисодини шакллантириш шароитида ҳуқуқий маданиятни ошириш муҳим иш ҳисобланади. Шу билан бирга, ҳуқуқий маданият савияси қабул қилинган қонунлар сони билан эмас, балки қонунларнинг барча даражаларда ижро этилиши билан белгиланади. Зеро, ҳуқуқий нормалар одамлар онига сингган ва улар орқали амалга ошган тақдирдагина яшайди ва рўёбга чиқади». Бу ўринда фуқароларнинг жамиятдаги ҳуқуқий фаоллиги хусусида сўз бораётганлигига амин бўламиз.

Иккинчидан, ҳар бир мамлакатда қабул қилинаётган қонунлар фақат давлат ҳокимиятини ташкил этиш ва унинг фаолияти асосларини белгилаб бериш билан чегараланмайди. Балки қонунлар давлат ва фуқаролар ўртасидаги ўзаро муносабатларни ҳам ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солади. Фуқароларнинг ҳуқуқий фаоллиги туфайлигина қабул қилинган қонунлар шахс, жамият ва давлат ўртасидаги ўзаро муносабатларни самарали таъминлашга хизмат қилади ҳамда қонунлар ижросининг жамият ҳаётида қутилган самарасини таъминлаши мумкин.

Маълумки, Ўзбекистон Республикаси Конституциясида ахборот ҳуқуқи ва оммавий ахборот воситалари масалалари алоҳида ўрин тутати, унга бағишланган махсус боб ва моддалар ҳам мавжуд.

Ўтган 25 йил ичида Ўзбекистон Республикаси ахборот ва ахборот хавфсизлигини таъминлаш соҳасида 20 дан ортиқ қонун ва қонун ости ҳужжатлари қабул қилинган, улар орасида, айниқса, Ўзбекистон Республикасининг “Ахборот олиш кафолатлари ва эркинлиги тўғрисида”ги, “Ахборот эркинлиги принциплари ва кафолатлари тўғрисида”ги, “Ахборотлаштириш тўғрисида”ги, “Электрон рақамли имзо тўғрисида”ги, “Давлат сирларини сақлаш тўғрисида”ги, шунингдек, “Миллий хавфсизлик концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги қонунлар шулар жумласига киради. Президентимиз ва Вазирлар Маҳкамасининг қатор фармон ва қарорлари ҳам алоҳида ўрин тутати.

Бугунги кунда давлат ҳокимияти ва бошқаруви органларининг асосий фаолият йўналишлари бўйича уларга юклатилган вазифаларнинг кенг кўламда бўлишини ҳисобга олиб, фаолиятни ахборот билан таъминлаш жараёнини тўғри ташкил этиш жуда муҳим ҳисобланади. Зеро, бу ҳол давлат органларини фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари, жамият ва давлатнинг қонуний манфаатларини таъминлаш борасидаги ҳолатни тавсифловчи тўлиқ ва ишончли ахборот билан таъминлашга имкон яратади.

XX асрнинг иккинчи ярмига келиб, илғор фан, техника ва технология демократик, инсонпарвар жамият ва ҳуқуқий давлат қуришда марказий нуқтада жойлашиб олди.

Ахборот – иш, воқеа-ҳодисалар ҳақида тушунча берувчи хабар, маълумот [2].

Мустақил Ўзбекистоннинг мақсади – ҳозирги замоннинг инсонпарвар, демократик ва ҳуқуқий давлатга, яъни цивилизацияли, маърифий давлатга айланиб, халқнинг фаровонлигини таъминлаш ҳамда ривожланган мамлакатлар қаторидан жой олишдир.

Агар диққат билан кузатсак, 1991 йилдан шу кунгача мамлакатимизда давлат ва жамият ҳаётининг барча жабҳаларида ниҳоятда катта ижобий ютуқларга эришилганлигини ҳеч биримиз инкор этолмаймиз.

Лекин, эришилган ютуқлар ҳамда муваффақиятлар қаторида давлат ва жамият олдидан яна бир қатор муаммолар ҳам мавжудки, буни эслаб ўтмаслик мумкин эмас.

Сўнгги йилларда жиноятчилик каби ижтимоий салбий ҳодиса жамият ҳаётининг кўплаб соҳаларида кенг тарқалмоқда. Албатта, бу ҳолатнинг ўзига хос шарт-шароитлари, сабаблари ва умуман криминаллик жиҳатлари мавжуд.

Турли кўринишдаги ижтимоий хавфли қилмишлар ичида қонунга хилоф равишда ахборот тўплаш, уни ошкор қилиш ёки ундан фойдаланиш каби хунук ҳолатлар ҳам учрамоқда.

Ҳар бир Ўзбекистон Республикаси фуқаросининг ахборот олиш ҳуқуқи қонун билан кафолатланади. Ҳар кимнинг ахборотни излаш, олиш, тадқиқ этиш, узатиш ва тарқатиш ҳуқуқи давлат томонидан ҳимоя қилинади. Қонунларнинг асосий вазифалари ахборот эркинлиги принциплари ва кафолатларига риоя этилишини, ҳар кимнинг ахборотни эркин ва монеликсиз излаш, олиш, текшириш, тарқатиш, фойдаланиш ва сақлаш ҳуқуқлари рўёбга чиқарилишини, шунингдек ахборотнинг муҳофаза қилинишини ҳамда шахс, жамият ва давлатнинг ахборот борасидаги хавфсизлигини таъминлашдан иборат.

Аммо, ахборот тўплаш, уни ошкор қилиш ва ундан фойдаланишнинг тартиби қонунчиликда анча мукамал мустаҳкамланганлиги ҳамда ушбу тартибни бузганлик учун жиноий жавобгарлиқнинг белгиланишига қарамай бу кўринишдаги жиноий ҳаракатларни тўлиқ бартараф этишнинг имконияти бўлмапти.

Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 191-моддасида “Қонунга хилоф равишда ахборот тўплаш, уни ошкор қилиш ёки ундан фойдаланиш” жавобгарлик белгиланган.

Ахборотнинг жамият ҳаётида нақадар муҳим аҳамият касб этиши қадим замонлардан бери барчамизга маълум. Шунинг учун ҳам қадимда ахборотни ҳимоялаш учун турли хил усуллар қўлланилган. Улардан бири – сирли ёзув бўлиб, ундаги хабарни хабар юборилган манзил эгасидан бошқа шахс ўқий олмаган. Асрлар давомида бу санъат – сирли ёзув жамиятнинг юқори табақалари, давлатнинг элчихона ва разведка миссиялари доирасидан ташқарига чиқмаган. Фақат бир неча ўн йил олдин ҳамма нарсаси тубдан ўзгарди, яъни ахборот ўз қийматига эга бўлди ва кенг тарқаладиган маҳсулотга айланди. Уни эндиликда ишлаб чиқарадилар, сақлайдилар, узатадилар, сотадилар ва сотиб оладилар. Булардан ташқари уни ўғирлайдилар, бузиб талқин этадилар ва сохталаштирадилар. Бундан ахборотни ҳимоялаш зарурияти туғилади. Ахборотни қайта ишлаш саноатининг пайдо бўлиши ахборотни ҳимоялаш саноатининг пайдо бўлишига олиб келади.

Бу борада мустақилликнинг илк йиллариданок мамлакатимизда ҳам қатор ижобий ишлар амалга оширилди. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг ахборотга бўлган ҳуқуқлари муҳим шахсий ҳуқуқ ва эркинликларидан бири сифатида бевосита Асосий қонунимизда мустаҳкамланди [3]. Дарҳақиқат, бугунги кунда цивилизациямизни инсонларнинг ахборотга бўлган ҳуқуқларисиз тасаввур этишининг иложи йўқ.

Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президенти И.А.Каримов ҳақли равишда таъкидлаганидек, “ахборот эркинлигини таъминламасдан, оммавий ахборот воситаларини одамлар ўз фикри ва ғояларини, содир бўлаётган воқеаларга муносабатини эркин ифода этадиган минбарга айлантирмасдан туриб, демократияни чуқурлаштириш ва аҳолининг сиёсий фаоллигини ошириш, фуқароларнинг мамлакат сиёсий ва ижтимоий ҳаётдаги амалий иштироки тўғрисида сўз юритиб бўлмайди, деган тушунча жамоатчилигимиз ўртасида тобора кучайиб ва мустаҳкамланиб бормоқда” [4].

Ахборот технологияларининг инсоният тараққиётида тутган ўрни беқиёсдир. Аммо ишонч билан таъкидлаш мумкинки, янги ахборот технологиялари нафақат жамият тараққиётига туртки бўлди, балки бутун дунёда мутлақо янги жинойий ҳодисалар юзага келиши ва тарқалишига ҳам сабаб бўлди [5].

Бироқ минг афсуски, ушбу соҳа ҳам жинойатчилик каби салбий иллатдан ҳоли эмас. Хусусан, мамлакатимизда бу соҳада кенг имкониятлар яратиб берилганлига қарамай, қонунга хилоф равишда ахборот тўплаш, уни ошкор қилиш ёки ундан фойдаланиш каби ҳолатлар учраб туради. Қонунчиликда мулк шаклидан қатъий назар қорхона, ташкилот ва муасссаларнинг ҳўжалик фаолиятига путур етказишга йўналтирилган ҳаракатлар учун жавобгарлик белгиланган. Айбдор ушбу ҳаракатларни содир этар экан, маълум ахборотни ошкор этиш орқали унинг рақобатчиларга маълум бўлганлиги боис ҳўжалик субъектига зарар етади, хусусан, жабрланувчи моддий зиён кўради, зеро, қоида тариқасида махфий маълумотлар қимматбаҳо ҳисобланади [6]. Ҳозирги кунда бутун дунёда тобора глобаллашиб бораётган киберхурружларни олдини олиш, ушбу йўналишда етарлича хавфсизликни таъминлаш бўйича норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни ишлаб чиқиш чора-тадбирларини белгилаш ва амалиётга жорий этиш масалалари кўрилмоқда.

Бу борадаги ижтимоий муносабатлар Республикаимизда бир қатор қонунчилик ҳужжатлари билан тартибга солинади. Хусусан, Ўзбекистон Республикасининг “Ахборот олиш кафолатлари ва эркинлиги тўғрисида”ги, “Ахборот эркинлиги принциплари ва кафолатлари тўғрисида”ги, “Ахборотлаштириш тўғрисида”ги қонунлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ахборот тизимлари соҳасини қайта ташкил этиш ва бошқаришни такомиллаштиришга оид чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Ўзбекистон Республикаси ахборот ресурсларини тайёрлаш ва уларни маълумотларни узатиш тармоқларида, шу жумладан интернетда тарқатиш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш тўғрисида”ги, “Ўзбекистон алоқа ва ахборотлаштириш агентлиги фаолиятини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги

қарорлари, “Давлат ахборот ресурсларини шакллантириш тартиби тўғрисида”ги Низом (Вазирлар маҳкамасининг 2005 йил 22 ноябрдаги 256-сон қарорига 1-илова) шулар сирасига киради.

Кўз илғамас даражада шиддат билан тараққий этиб бораётган компьютер ахборот технологиялари бизнинг кундалик ҳаётимизнинг барча жабҳаларида сезиларли ўзгаришларни олиб кирмоқда. Ҳозирда “ахборот” тушунчаси сотиб олиш, сотиш ва бошқа товарга алмаштириш мумкин бўлган махсус товар белгиси сифатида тез-тез ишлатилмоқда. Шу билан бирга ахборотнинг баҳоси кўп ҳолларда унинг ўзи жойлашган компьютер тизимининг баҳосидан бир неча юз ва минг баробарга ошиб кетмоқда. Шунинг учун тамомила табиий ҳолда ахборотни унга рухсат этилмаган ҳолда киришдан, қасддан ўзгартиришдан, уни ўғирлашдан, йўқотишдан ва бошқа жинойий ҳаракатлардан ҳимоя қилишга кучли зарурат туғилади.

Ҳозирги кунда мамлакатимизда фуқаролик жамиятини шакллантириш, демократик ҳуқуқий давлат барпо этиш жараёнида ҳар бир соҳада аҳолининг барча қатламларини ҳуқуқий маданиятини оширишга давлатимиз томонидан алоҳида эътибор бериб келинмоқда. Шу ўринда айтиш жоизки, бугунги кунда ахборотнинг шахс, жамият ва давлат ҳаёти ҳамда тараққиётида бўлган ўрни ва таъсири ошиб бораётганлигининг гувоҳи бўлиб турибмиз. Адабиётларда XX асрни энергетика асри деб номланган бўлса, XXI асрни ахборот асри деб таъкидлаш мумкиндир. Бу фикрларнинг тасдиғи сифатида Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президенти И.А.Каримовнинг қуйидаги мулоҳазаларини келтириш жоиздир: «Ўйлайманки, ҳозирги ахборот коммуникация ва компьютер технологиялари асрида, интернет кундан кунга ҳаётимизнинг барча жабҳаларига тобора чуқур ва кенг кириб бораётган бир пайтда, одамларнинг онги ва тафаккури учун кураш ҳал қилувчи аҳамият касб этаётган бир вазиятда бу масалаларнинг жамиятимиз учун нақадар долзарб ва устувор бўлиб бораётгани ҳақида гапириб ўтиришга ҳожат йўқ» [7].

Ўзбекистонда ахборот ресурсларидан фойдаланиш соҳасининг кенгайиб бориши, ахборотлаштириш билан боғлиқ ижтимоий муносабатларни ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солишни талаб қилади. Шу боис Ўзбекистон Республикасининг ягона ахборот маконини яратиш, унинг тизимини ривожлантириш, ахборот хавфсизлигини таъминлаш масалаларини ҳал этиш давлат олдида турган ўта муҳим вазифалардан биридир.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси жаҳон ҳамжамиятига кирар экан ва ўзининг жадал ривожланиш босқичида ахборот технологияларини ривожлантириш, ахборотлаштирилган жамиятни қуриш, ахборот хавфсизлигини таъминлаш, ахборотлаштиришни ҳуқуқий тартибга солиш жараёнларига ҳам алоҳида эътибор берилаётганлигини кўришимиз мумкин. Бунга мисол қилиб бир қанча қабул қилинган қонун ва қонун ости ҳужжатларни келтириш лозим. Жумладан, Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 25 декабрдаги “Ахборотлаштириш ва маълумотлар узатиш соҳасида қонунга хилоф ҳаракатлар содир этганлик учун жавобгарлик кучайтирилганлиги муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги УРҚ-137-сонли қонунига мувофиқ

Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексига “Ахборот технологиялари соҳасидаги жиноятлар” ХХ¹ боби қўшимча сифатида қабул қилиниб унда 6та модда ўз ифодасини топган, яъни **(278¹-модда - Ахборотлаштириш қоидаларини бузиш, 278²-модда - Компьютер ахборотидан қонунга хилоф равишда (рухсатсиз) фойдаланиш, 278³-модда - Компьютер тизимидан қонунга хилоф равишда (рухсатсиз) фойдаланиш учун махсус воситаларни ўтказиш мақсадини кўзлаб тайёрлаш ёхуд ўтказиш ва тарқатиш, 278⁴-модда - Компьютер ахборотини модификациялаштириш, 278⁵-модда - Компьютер саботаж, 278⁶-модда - Зарар келтирувчи дастурларни яратиш, ишлатиш ёки тарқатиш)**, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 8 июлдаги «Ахборот-коммуникация технологияларини янада ривожлантиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПҚ-117-сонли қарори, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2002 йил 30 майдаги “Компьютерлаштиришни янада ривожлантириш ва ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш тўғрисида”ги ПФ-3080-сонли Фармони, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2002 йил 3 июлдаги “Матбуот ва ахборот соҳасида бошқарувни такомиллаштириш тўғрисида”ги ПФ-3103-сонли Фармони ва бошқа шу каби қарор ва фармонлар шулар жумласидандир. Бу меъёрий ҳужжатларда ахборот тайёрлаш, тарқатиш ва ундан фойдаланиш соҳасида республикаимиз барча жисмоний ҳамда юридик шахсларининг ҳуқуқ ва манфаатлари ҳимоя этилишини таъминлаш масаласи алоҳида ўрин эгаллайди. Юқорида келтириб ўтилганидек, Ўзбекистон Республикасида ягона ахборот маконини яратиш муаммосининг аҳамияти қанчалик даражада муҳим эканлигидан далолат беради. Шундай қилиб, ахборот технологияларининг ривожланиши ва ахборотлаштирилган жамиятнинг шаклланиши қатор ижобий ва салбий жиҳатларни ўзида намоён этади. Ахборотлар жуда кўп, лекин улардан фойдаланишда ва уларни етказишда хавфсизликка эътибор берилмаса, турли хил жиноятлар содир этилиши ва жамиятга салбий таъсир етказиши ўз тасдиғини топмоқда. Буларга қуйидаги бир қанча мисолларни келтириш мумкин:

- жиноий уюшмалар, ташкилот ва гуруҳлар, фуқароларнинг ахборотдан рухсатсиз фойдаланиш;
- ахборотни тўплаш, ишлов бериш ва узатишнинг белгиланган тартиби (регламенти)ни бузиш;
- хавфсизлик талаблари нуқтаи назаридан сертификатланмаган ахборотлаштириш ва алоқа воситалари ҳамда тизимларидан фойдаланиш;
- интернетдан ёшларни нотўғри фойдаланиши, ёки парнография ва бошқа шу кабилардан фойдаланиш.

Кейинги йилларда республикаимизда ҳам ахборот хавфсизлигини таъминлашни такомиллаштиришга доир бир қатор чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Жумладан, ахборот хавфсизлигини таъминлашни ҳуқуқий базаси шакллантирилмоқда. Бугунги глобаллашув даврида ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланган ҳолда салбий инфорацион таъсир ўтказишга уриниш билан боғлиқ хавф-хатарларнинг авж олаётганига бепарво қараб бўлмайди. Юқорида қайд этилган вазифаларни эътиборга олган ҳолда ва Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон

Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сон Фармонида белгиланган вазифалар ижросини тўлиқ ҳамда сўзсиз таъминлашга қўмаклашиш мақсадида ахборот хавфсизлигини таъминлашда ва бу соҳада аҳолини ҳуқуқий маданиятини оширишда қуйидаги вазифаларни амалга ошириш мақсадга мувофиқдир:

- ахборот хавфсизлигини таъминлаш соҳасидаги давлат сиёсатини амалга ошириш билан боғлиқ тадбирлар ва механизмлар ишлашини такомиллаштириш;

- оммавий ахборот воситаларидан кенг фойдаланиб, корхона, ташкилот, муассасаларда ахборот хавфсизлигини таъминлаш бўйича тарғибот-ташвиқот ишларини олиб бориш, газета ва журналларда чиқишларни ташкил этиш;

- ўсиб келаётган ёшларни ҳуқуқий онгини шакллантириш, жойларда, яъни мактаб, лицей ва коллежларда фан сифатида дарсларни ташкил этишни такомиллаштириш ҳамда дарсларни адабиётлар билан таъминлаш масалаларини ҳал қилиш;

- ахборот хавфсизлигини таъминлашнинг мақсадли дастурларини ишлаб чиқиш ва ахборотлаштирилган жамиятни қуриш, ахборотлаштиришни ҳуқуқий тартибга солиш;

- киберхавфсизлик соҳасидаги норматив-ҳуқуқий базани такомиллаштириш;

- миллий контентни ривожлантириш, давлат тилидаги таълимий, илмий-маърифий, ёшлар эҳтиёжларига мос замонавий ахборот ресурсларини, мультимедия маҳсулотларини яратиш ва тарғиб қилиш механизмини такомиллаштириш.

Хулоса ўрнида шуни айтиш мумкинки, бугунги кунда деярли барча амалга оширилаётган ишлардан асосий мақсад – Ўзбекистон Республикасининг халқаро ҳамжамиятга интеграциясини тобора чуқурлаштириш ҳамда Ўзбекистонни энг ривожланган давлатлар қаторига олиб чиқиш, юқорида келтирилганларни амалга ошириш натижасида, аҳолининг барча қатламларида ахборот хавфсизлигини бартараф этиш борасидаги ишларни янада такомиллаштириш, бутун дунёда тобора глобаллашиб бораётган киберхуружларни олдини олиш, ушбу йўналишда етарлича хавфсизликни таъминлаш ҳамда ушбу соҳани янада ривожлантириш бўйича норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни ишлаб чиқиш чора-тадбирларини белгилаш ва амалиётга жорий этишдир.

Дарҳақиқат, деярли барча ахборотлар алмашилиши ахборот технология воситалари орқали амалга оширилмоқда. Бу эса, ўз навбатида, ушбу ахборотларни бошқа бегона шахслар томонидан ноқонуний тарзда олиш, тўплаш, ошкор қилиш, кўриш, ўзгартириш ва қайта юборишга бўлган хатти-ҳаракатларни олдини олиш ва ахборот хавфсизлигини таъминлашга бўлган эҳтиёжни янада ортишига олиб келади.

Юртбошимизнинг «Ватан менга нима берди деб эмас, балки мен Ватанга нима бердим деб яшаш керак», деган фалсафий фикри замирида айнан ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданият соҳиби бўлиб яшаш зарур, деган ҳақиқат мужассамдир. Маълумки, демократик ҳуқуқий давлатнинг асосий белгиларидан бири – бу мамлакатда қонунийликни ва ҳуқуқ тартиботни таъминлаш ҳисобланади. Ҳуқуқий фаол бўлган фуқаролар эса атрофда бўлаётган ишларга

бефарқ қолмайди, ҳеч бўлмаганда ўз ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш учун ҳуқуқий фаоллигини намоён этиш орқали жамиятда рўй бераётган қонун бузилиши ҳоллари, турли кўнгилсизликлар, фуқаролар тинчлигини бузиш йўлидаги уринишларга бефарқ қолмайди.

Адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ- 4947-сон Фармони.
2. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. А.Мадвалиев таҳрири остида. 1-жилд. - Тошкент: “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” Давлат илмий нашриёти, 2006. - Б. 121.
3. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси – Т.: Ўзбекистон, 2012. - 29 модда.
4. Каримов И.А. Бизнинг бош мақсадимиз – жамиятни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация ва ислоҳ этишдир. –Тошкент: Ўзбекистон, 2005. – Б. 52-53.
5. Коняевский В.А., Лопаткин С.В. Компьютерная преступность. Том 1. –М.:РФК – Имидж Лаб, 2006. – С. 12.
6. Кадыров М. Уголовное право Республики Узбекистан. – Ташкент: Адолат, 1997. - С. 220.
7. Каримов И.А. «Бизнинг бош мақсадимиз – жамиятгни демократлаштириш ва янгилаш, мамлакатни модернизация ва ислоҳ этишдир». 2005 йил 28 январь. Ўзбекистон Республикаси Президенти И.А.Каримов асарлари тўплами 13–жилд. «Ўзбек ҳалқи ҳеч қачон, ҳеч кимга қарам бўлмайди», - Тошкент. Ўзбекистон. 2005. –Б. 194.

А.Раджапов

ТДЮУ Ўқув-услубий бошқарма бошлиғи ўринбосари

ДАВЛАТ ҲОКИМИЯТИ ВА БОШҚАРУВИ ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИ ОЧИҚЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ТАШКИЛИЙ-ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ

Аннотация: ушбу мақолада давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолияти очиклигини таъминлаш тушунчаси ва унинг ўзга хос хусусиятлари ҳамда очиклики таъминлаш тартиби олимларнинг фикрлари асосида ёритилган бўлиб, унда ушбу органлар фаолияти очиклигини таъминлаш бўйича мустақил фикрлар, шунингдек давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолияти очиклигини таъминлашнинг ташкилий-ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш юзасидан зарур таклиф ва тавсиялар илгари сурилган.

Калит сўзлар: давлат ҳокимияти ва бошқаруви органи, очиклики таъминлаш, ошкоралик ва шаффофлик, оммавий ахборот воситалари, ахборот, расмий веб-сайт, ахборот хизмати, ахборотни излаш, олиш ва тарқатиш эркинлиги, оммавий ахборот воситаларининг материаллари, давлат ҳокимияти ва бошқаруви органларининг фаолияти тўғрисидаги ахборот, очик ҳайъат мажлислари, ахборот манбалари, ахборот олишга доир сўров.

Аннотация: в данной статье, на основе мнений ученых освещены понятие обеспечения открытости деятельности органов государственной власти и управления и его особенностей, даны собственные идеи касательно обеспечения открытости деятельности данных органов, а также выдвинуты предложения и рекомендации, необходимые для совершенствования организационно-правовых основ обеспечения открытости деятельности органов государственной власти и управления.

Ключевые слова: органы государственной власти и управления, обеспечение открытости, гласность и транспарентность, средства массовой информации, информация, официальный веб-сайт, информационная служба, свобода поиска, получения и распространения информации, материалы средств массовой информации, информация о деятельности органов государственной власти и управления, открытые коллегиальные заседания, источники информации, запрос на получение информации.

Annotation: in this article, the notion of provision the openness of the activities of public authorities and the peculiarities of its management is highlighted on the basis of the opinions of scientists, with their own ideas regarding the openness of the activities of these bodies, proposals and recommendations necessary for improving the organizational and legal bases for ensuring the openness of the activities of state bodies power and management are revealed.

Key words: state government and authoritative bodies, ensuring openness, publicity and transparency, mass media, information, official website, information service, freedom search, obtain and diffusion of information, materials of mass media, information on the state government and authoritative bodies, user information, open collegial meetings, information sources, request for information.